

Pouka o pravima i obavezama svedoka koji nije napunio 18 godina

Ovu poruku ste dobili jer ste u statusu svedoka.

Kao svedok, imate pravo da znate koja su Vaša prava i obaveze.

Pažljivo pročitajte ovu pouku.

Ako nemate navršenih 18 godina i svedok ste u krivičnom postupku, neka Vaša prava će ostvarivati Vaši zakonski zastupnici (roditelji ili staratelj).

Zapamtite, ako niste punoletni, sve zahteve (sudu ili tužiocu), u Vaše ime, mora podneti Vaš zakonski zastupnik (roditelj, staratelj). Ne možete to učiniti sami jer nemate punu poslovnu sposobnost.

Osoba koja će ostvarivati Vaša prava (roditelj ili staratelj) će svojim potpisom potvrditi da ste primili ovo obaveštenje.

Pored informacija u pouci, naći ćete propise iz kojih one proizilaze.

Ako nije naznačeno drugačije, to su odredbe Zakonika o krivičnom postupku (zakon od 6. juna 1997. godine – Zakonik o krivičnom postupku).

Vaša prava i obaveze kao maloletnog svedoka u krivičnom postupku

1. Obaveza svedočenja

Ako ste pozvani kao svedok, morate se pozivu odazvati i svedočiti. To je Vaša obaveza kao svedoka (član. 177. stav 1.).

2. Obaveza opravdanja izostanka

Ako ste pozvani a niste u mogućnosti odazvati se zbog bolesti, morate opravdati svoj nedolazak. U tom cilju morate otići kod sudskog lekara, jer samo on može izdati uverenje, koje se priznaje kao opravdanje izostanka. Drugo uverenje ili oslobađanje neće biti priznato kao opravdanje za izostanak. Spisak sudskih lekara možete pronaći na veb stranici suda (član 117. stav 2a).

Ako se ne odazovete i ne opravdate svoj izostanak, mogu Vas i Vaše zakonske zastupnike snaći posledice.

Posledice su:

- 1) novčana kazna;
- 2) zadržavanje i prinudno dovođenje;
- 3) hapšenje (član. 285–287).

3. Pravo na naknadu troškova

Imate pravo na naknadu troškova, koje ste imali u vezi sa odazivom na poziv (npr. troškovi putovanja, izgubljena zarada).

Ako želite da ostvarite naknadu troškova, morate uložiti [zahtev za naknadu troškova](#):

- 1) naknadu troškova možete zatražiti usmenim putem tokom postupka -
što će biti zabeleženo u zapisniku, ili
- 2) podnošenjem pisenog zahteva za naknadu troškova.

Rok za podnošenje zahteva za naknadu troškova je **3 dana** od dana završetka postupka na koji ste se odazvali (član 618a–618e i član 618k).

4. Pravo na korišćenje pravne pomoći

Ako smatrate da je radi zaštite Vaših interesa to potrebno, možete uzeti punomoćnika – advokata ili pravnog savetnika. Punomoćnik će Vas zastupati u tekućem krivičnom postupku. Ako ne možete da sebi priuštite punomoćnika, sud može na Vaš zahtev, imenovati punomoćnika po službenoj dužnosti. Međutim, morate dokazati da niste u mogućnosti da snosite troškove nagrade za punomoćnika (član 87 stav 2 i član 88stav 1).

Sud, a u pripremnom postupku tužilac, mogu da se ne saglase sa učešćem u postupku punomoćnika koga ste Vi postavili.

To može imati mesto ako tužilac ili sud zauzmu stanovište da to nije neophodno za zaštitu Vaših interesa (član 87 stav 3).

5. Pravo na zaštitu ličnih podataka svedoka

U spisima predmeta nema Vaše adrese stanovanja, adrese radnog mesta, broja telefona, faksa ili adrese e-pošte. Oni su navedeni u posebnom prilogu i sa njima se može upoznati organ koji vodi postupak.

Sud ili organ koji vodi predistražni postupak mogu obelodaniti te podatke samo izuzetno (član 148a i član 156a).

Pitanja koja Vam se postavljaju tokom saslušanja ne mogu biti usmerena na otkrivanje Vaše adrese stanovanja ili radnog mesta. Ovo je dozvoljeno samo ako je od značaja za rešavanje predmeta (član 191 § 1b).

Ako postoji opasnost po život, zdravlje, slobodu ili imovinu u značajnijim razmerama Vas ili Vaših najbližih **mogu se zadržati u tajnosti i okolnosti koje omogućavaju otkrivanje Vašeg identiteta.**

Imate pravo da podnesete zahtev za tajnost Vaših podataka. U slučaju tajnosti, Vaše ime i prezime će znati organ koji vodi postupak. Neće ih, na primer, znati optuženi.

Na Vaš zahtev **odluka o tajnosti** Vaših ličnih podataka **može biti ukinuta.** Takav zahtev možete podneti sve do zatvaranja sudskog postupka pred prvostepenim sudom (tj. do trenutka kada sud utvrdi, da su svi dokazi izvedeni i to objavi: član 184 – takozvani anonimni svedok).

6. Saslušanje prilagođeno situaciji svedoka

Ispitivani možete biti putem **videokonferencije.** Ovo je ispitivanje uz upotrebu tehničkih sredstava koji omogućavaju sprovođenje ove radnje na daljinu uz istovremeni direktni prenos slike i zvuka (član 177. stav 1a).

Ako se ne možete odazvati na mesto navedeno u pozivu jer ste bolesni, osoba ste sa invaliditetom ili postoji neka druga prepreka, koja se ne može ukloniti, možete biti ispitani **tamo, gde boravite,** npr. kod kuće, u bolnici (član 177. stav 2.).

Ako ste poljski državljanin, boravite **u inostranstvu i ako ste s tim saglasni,** možete biti saslušani od strane **konzula** (član 26. stav 1. tačka 2. i stav 2. zakona od dana 25. juna 2015. godine – Konzularno pravo).

U tom slučaju:

- 1) ne postoji zakonska obaveza odaziva pozivu;
- 2) ako se ne odazovete pozivu protiv Vas se ne mogu se preduzeti mere;
- 3) ne možete biti ispitani putem video konferencije ;
- 4) nemate pravo na zaštitu predviđenu za svedoka;
- 5) u ispitivanju neće učestvovati druge osobe , npr. veštak lekar odnosno psiholog.

Kada se postupak vodi pred sudom i postoji bojazan da bi prisustvo optuženog u sudnici moglo da Vas ometa tokom davanja iskaza, predsedavajući može naložiti **optuženom, da napusti sudnicu** za vreme Vašeg saslušanja (član 390. stav 2.).

Postoji i drugi način – u toj situaciji možete biti ispitivani putem video konferencije (član 390. stav 3.).

7. Uputstva i radnje pre saslušanja

Predistražni postupak

Ako ste napunili 17 godina, ali još niste punoletni, pre početka saslušanja bićete obavешteni o krivičnoj odgovornosti za davanje lažnog iskaza ili prikrivanje istine (član 190. stav 1.).

Dobićete na potpis izjavu, da ste dobili upozorenje (član 190. stav 2.).

Ako niste napunili 17 godina, osoba koja provodi saslušanje će Vas pre saslušanja obavestiti o posledicama davanja lažnog iskaza ili prikrivanja istine saglasno Zakonu o podršci i resocijalizaciji maloletnika od 9. juna 2022. godine.

Sudski postupak

Ako bi svedočenje moglo da Vas ili Vama blisku osobu izložiti sramoti, možete tražiti da suđenje bude zatvoreno za javnost (član 183. stav 2.).

Ako ste napunili 17 godina ali još niste punoletni, pre početka ispitivanja bićete upozoreni na krivičnu odgovornost za lažno svedočenje ili prikrivanje istine (član 190. stav 1.).

Ako niste napunili 17 godina, sud će Vas obavestiti o posledicama davanja lažnog iskaza ili prikrivanja istine shodno Zakonu o podršci i resocijalizaciji maloletnika.

Pre nego što počnete svedočenje, dužni ste da položite zakletvu. Sud može da ne zahteva Vašu zakletvu, ako nijedna od strana prisutnih u sudnici ne uloži prigovor.

Ako ste osobom nemom ili gluvom, zakletvu ćete položiti potpisivanjem teksta zakletve (član 187. i član 188. stav 3.).

Od polaganja zakletve su izuzeti:

- 1) lica mlađa od 17 godina;
- 2) svedok, kada postoji osnovana sumnja da zbog psihičkih poremećaja ne razume značenje zakletve;
- 3) svedok, kao lice koje je osumnjičeno za izvršenje krivičnog dela, koje je predmet postupka ili je u bliskoj vezi sa delom koje je predmet postupka ili je za to krivično delo osuđen;

4) Svedok koji je pravosnažno osuđen za lažno svedočenje ili optužbu (član 189.).

8. Pravo na odbijanje davanja iskaza

Možete odbiti da date iskaz:

- 1) ako ste osoba bliska optuženog (npr. supružnik, roditelj, dete, osoba u odnosu usvojenja, neformalnom životnom partnerstvu). Ovo pravo Vam pripada i nakon prestanka braka ili usvojenja (član 182. stav 1. i 2.);
- 2) ako ste u drugom predmetu optuženi za saučesništvo u krivičnom delu koje je predmetom postupka (član 182. stav 3.).

Kada Vam pripada pravo da odbijete da svedočite, možete ga iskoristiti **do početka prvog svedočenja u sudskom postupku.**

Ako ste u predistražnom postupku svedočili, a na suđenju odbijete svedočiti, prvo svedočenje ne može biti korišćeno odnosno ne može biti dokazom niti predmetom rekonstrukcije. **To svedočenje biće tretirano kao da go je nije ni bilo** (član 186. stav 1.).

Uprkos odbijanju da svedočite mogu biti obelodanjeni zapisnici o pregledu Vašeg tela sačinjeni tokom krivičnog postupka (član 186. stav 2.)

9. Pravo da odbijete da odgovorite na pitanje

Ako bi odgovor mogao da Vas ili Vama najbližu osobu izloži krivičnoj ili poresko - krivičnoj odgovornosti, možete odbiti da odgovorite na pitanje (član 183. stav 1.).

10. Oslobođenje od davanja iskaza ili odgovora na pitanje

Možete biti oslobođeni od davanja izjave ili odgovora na pitanje, ako ste u posebno bliskim ličnim odnosima sa optuženim (član 185.).

Zahtev za oslobođenje od svedočenja možete podneti do početka prvog svedočenja u sudskom postupku. U takvoj situaciji, ako ste u predistražnom postupku dali izjavu, ona više ne može biti korišćena. Ne može biti dokazom niti biti predmetom rekonstrukcije (član 186. stav 1.).

Uprkos oslobođenju od svedočenja mogu biti obelodanjeni zapisnici o pregledu Vašeg tela sačinjeni tokom krivičnog postupka (član 186. stav 2.).

11. Saslušanje uz učešće veštaka i pregledi

Ako postoji sumnja u Vaše mentalno stanje, mentalni razvoj, sposobnost percepcije ili reprodukcije percepcije, možete biti saslušani uz učešće lekara veštaka ili psihologa veštaka.

Prisustvo veštaka lekara ili veštaka psihologa prilikom Vašeg saslušanja ne zahteva Vašu saglasnost.

Međutim to nije moguće, ako ste odbili da date izjavu ili ste oslobođeni da date izjavu zbog odnosa koji Vas povezuju sa optuženim (član 192. stav 2. i 3.).

Ako pristanete, mogu se obaviti pregledi Vašeg tela. Takođe, možete biti **pregledani** od strane lekara ili psihologa (član 192. stav 4.).

Prisustvo veštaka lekara ili veštaka psihologa nije isto što i **pregled** od strane lekara veštaka ili psihologa veštaka.

Ako u toku postupka bude neophodno utvrditi, da li:

- 1) neke osobe treba isključiti iz kruga osumnjičenih,
- 2) otkriveni tragovi imaju dokaznu vrednost:
 - mogu Vam se uzeti otisci prstiju, bris bukalne sluznice, kosa, pljuvačka, uzorci rukopisa, mirisi. Vaša saglsnost za to nije potrebna,
 - tokode možete biti fotografisani a Vaš glas može biti snimljen,
 - uz Vašu saglasnost veštak može da koristi takozvani detektor laži. To su tehnička sredstva , koja imaju za cilj kontrolu nesvesnih reakcija Vašeg organizma (član 192a stav 1. i 2.).

12. Saslušanje svedoka sa posebnim potrebama (član 185e)

Ako imate mentalne, razvojne poremećaje, poremećaje percepcije ili reprodukcije percepcije i postoji opravdana bojazan da bi saslušanje u uobičajenim uslovima moglo negativno uticati na Vaše mentalno stanje ili bi bilo znatno otežano možete biti saslušani:

- 1) samo ako Vaši iskazi mogu biti od suštinskog značaja za rešavanje predmeta;

- 2) samo jednom. **Postoji izuzetak od pravila saslušanja samo jednom:** ako se pojave bitne okolnosti, čije razjašnjenje zahteva ponovo saslušanje, ili u slučaju prihvatanja dokaznog predloga optuženog koji nije imao branioca tokom Vašeg prvog saslušanja. Odluku o ponovnom saslušanju donosi sud.

Saslušanje sprovodi sud uz učešće psihologa veštaka u odgovarajuće prilagođenoj, prijatnoj prostoriji ili drugom mestu prilagođenom Vašim potrebama. Tokom ispitivanja može biti prisutan Vaš zakonski staratelj, osoba pod čijom ste stalnom negom, ili odrasla osoba koji Vi odredite. Psiholog veštak koji učestvuje u ispitivanju trebalo bi da bude osoba pola koji Vi odredite. Ovo se pravilo ne primenjuje ako bi ono otežavalo postupak. Saslušanje se snima (snima se zvuk i slika).

13. Saslušanje maloletnog svedoka kao oštećenog u slučaju krivičnog dela počinjenog upotrebom nasilja ili nezakonite pretnje odnosno pretnji opisanih u poglavljima XXIII, XXV i XXVI Krivičnog zakonika (Krivični zakonik od 6. juna 1997., član 185a).

Ako niste napunili 15 godina i oštećeni ste u slučaju krivičnog dela:

- 1) počinjenog nasiljem ili nezakonitom pretnjom, ili
- 2) protiv slobode, ili
- 3) protiv seksualne slobode i morala, ili
- 4) protiv porodice i starateljstva

možete biti saslušani kao svedok:

a) samo ako Vaše svedočenje može biti od suštinskog značaja za rešavanje predmeta;

b) samo jednom. **Postoji izuzetak od pravila da se saslušanje obavlja samo jednom:** kada se pojave značajne okolnosti koje zahtevaju ponovno saslušanje, ili u slučaju prihvatanja dokaznog predloga optuženog koji nije imao branioca tokom Vašeg prvog saslušanja. Odluku o ponovnom saslušanju donosi sud.

Saslušanje sprovodi sud uz prisustvo psihologa veštaka u odgovarajuće prilagođenoj, prijatnoj prostoriji. Možete podneti zahtev da psiholog veštak koji učestvuje u saslušanju bude osoba pola koji ste Vi odabrali. Ovo pravilo se ne primenjuje ako bi to otežavalo postupak. Saslušanje se snima (snima se zvuk i slika).

Na istim principima možete biti saslušani kao svedok **ako ste napunili 15 godina, ali još niste napunili 18 godina** i ako ste oštećeni u slučaju krivičnog dela počinjenog:

- 1) nasiljem ili nezakonitom pretnjom, ili
- 2) protiv slobode, ili
- 3) protiv seksualne slobode i morala, ili
- 4) protiv porodice i starateljstva,

i ako postoji opravdana bojazan da bi saslušanje u drugim uslovima moglo negativno uticati na Vaše psihičko stanje.

14. Saslušanje maloletnog svedoka u slučaju krivičnog dela počinjenog nasiljem ili nezakonitom pretnjom ili pretnjom opisanom u poglavljima XXV i XXVI Krivičnog zakonika (član 185b).

Ako niste napunili 15 godina i svedok ste u predmetu krivičnog dela počinjenog:

- 1) upotrebom nasiljem ili nezakonitom pretnjom, ili
- 2) protiv seksualne slobode i morala, ili
- 3) protiv porodice i starateljstva,

a Vaše svedočenje može biti od suštinskog značaja za rešavanje slučaja možete biti saslušani samo jednom. **Postoji izuzetak od pravila da se saslušanje obavlja samo jednom:** kada se pojave značajne okolnosti koje zahtevaju ponovno saslušanje, ili u slučaju prihvatanja dokaznog predloga optuženog koji nije imao branioca tokom Vašeg prvog saslušanja. Odluku o ponovnom saslušanju donosi sud.

Saslušanje sprovodi sud uz prisustvo veštaka psihologa u odgovarajuće prilagođenoj, prijatnoj prostoriji. Na saslušanju može biti prisutan Vaš zakonski zastupnik (roditelj, staratelj), osoba pod čijim ste stalnim nadzorom ili odrasla osoba koju Vi odredite. Veštak psiholog koji učestvuje u saslušanju treba da bude osoba pola koje Vi odredite. Ovo pravilo se ne primenjuje ako bi to otežavalo postupak.

Saslušanje se snima (video i audio zapis).

Ovaj način sprovođenja saslušanja neće se primenjivati ako ste:

- 1) učestvovali u izvršenju zabranjenog dela za koje se vodi krivični postupak u kojem svedočite, ili
- 2) počinili delo koje ima veze sa delom za koje se vodi krivični postupak u kojem svedočite.

Ako ste napunili 15 godina, ali još niste napunili 18 godina i svedok ste u predmetu krivičnog dela počinjenog:

1. nasiljem ili nezakonitom pretnjom, ili
2. protiv seksualne slobode i morala, ili
3. protiv porodice i starateljstva,

a postoji bojazan da bi direktno prisustvo optuženog na saslušanju moglo imati ograničavajući uticaj na Vaše svedočenje, možete biti saslušani putem video konferencije.

Ovaj način sprovođenja saslušanja neće se primenjivati ako ste:

- 1) učestvovali u izvršenju zabranjenog dela za koje se vodi krivični postupak u kojem svedočite kao svedok, ili
- 2) počinili ste delo koje ima veze sa delom za koje se vodi krivični postupak u kojem svedočite.

15. Saslušanje svedoka kao oštećenog krivičnim delima iz člana 197 – 199 Krivičnog zakonika (član 185c)

Ako ste oštećeni u slučaju krivičnog dela silovanja ili seksualnog iskorišćavanja a napunili ste 15 godina, možete biti saslušani kao svedok:

- 1) samo ako Vaši iskazi mogu imati značajan uticaj na rešavanje slučaja;
- 2) samo jednom. **Postoji izuzetak od pravila da se saslušanje obavlja samo jednom:** ako se pojave značajne okolnosti koje zahtevaju ponovno saslušanje, ili u slučaju prihvatanja dokaznog predloga optuženog koji nije imao branioca tokom Vašeg prvog saslušanja. Odluku o ponovnom saslušanju donosi sud.

Saslušanje sprovodi sud uz prisustvo veštaka psihologa u odgovarajuće prilagođenoj, prijatnoj prostoriji. Na saslušanju može biti prisutan Vaš zakonski zastupnik (roditelj, staratelj), osoba pod čijim ste stalnim nadzorom, ili odrasla osoba koju vi odredite. Možete podneti zahtev da veštak psiholog koji učestvuje u saslušanju bude osoba pola koje Vi odredite. Ovo pravilo se ne primenjuje ako bi to otežavalo postupak. Saslušanje se snima (video i audio zapis).

16. Pravo na dobijanje zaštite

Ako postoji pretnja po život ili zdravlje Vaše ili Vaših najbližih, možete dobiti zaštitu policije tokom procesne radnje na koju ste pozvani.

Ako je stupanj pretnje visok, Vi i Vaši najbliži možete dobiti ličnu zaštitu ili pomoć u promeni mesta boravka.

Da biste dobili zaštitu, morate podneti zahtev komandantu vojvodske policije (Prestonom komandantu)

NAPOMENA: zahtev se podnosi **preko organa koji vodi postupak ili sudu** (član 1–17. Zakona o zaštiti i pomoći za oštećene i svedoke od 28. novembra 2014.)

To znači da u zahtevu (pismu) navodite dva primaoca:

- 1) organ koji vodi predistražni postupak ili sud, i
- 2) vojvodskog komandanta policije (Prestonog komandanta).

Komandant Vojvodske (Prestone) Policije

putem

organa koji vodi postupak

Zahtev podnosite organu koji vodi predistražni postupak ili sudu. Organ koji je primio zahtev proslediće ga komandantu.

17.Pravo na pomoć

Vi i Vaši najbliži imate pravo na besplatnu psihološku pomoć u mreži pomoći za žrtve krivičnih dela (član 43. stav 8. tačka 2a zakona od 6. juna 1997. – Izvršni krivični zakon).

Detaljne informacije o ovoj pomoći možete dobiti na internet stranici:

<https://www.gov.pl/web/sprawiedliwosc/fundusz-sprawiedliwosci> ili

telefonom pod brojem: **+48 222 309 900**.

Ako Vam nešto nije jasno ili Vam treba više detalja, uvek se možete obratiti s pitanjem osobi koja vodi postupak. Osoba koja vodi postupak ima obavezu da Vam objasni Vaša prava i obaveze na potpun i razumljiv način.